

JONAS KAUFMANN

ruwe bolster, blanke pit

Hij zong in koren en badkamers, maar koos uiteindelijk voor een loopbaan als wiskundeleraar. Generaties bakvissen leken voorbestemd het nodige van hem op te steken, maar het lot besliste ander. Jonas Kaufmann verruilde een bestaan voor de klas voor een plek op de Musik Hochschule. Zijn rekenmachine kan zijn gages nauwelijks nog aan, want anno 2012 is Kaufmanns 's werelds meest aanbeden operatenor.

Kaufmanns plotselinge sprong naar de spitspositie in tenorenland is bepaald opmerkelijk te noemen, want hij timmert, sinds zijn zege in de Meistersinger-competitie te Neurenberg in 1993, al ruim achttien jaar aan de weg. In zijn eerste decennium beperkte Kaufmann zich echter vooral tot fraaie, maar internationaal weinig opzienbarende rollen in opera's van Mozart, Schubert, Smetana, Monteverdi, alsmede het lichtere werk van Verdi's 'La traviata' en Berlioz' 'La damnation de Faust'. Daarna volgden hoofdrollen in Gounods 'Faust', Verdi's 'Rigoletto', Beethovens 'Fidelio' en baanbrekende cd-producties, zoals de herontdekking van Marschners invloedrijke opera 'Der Vampyr' op het Capriccio label. Dit bescheiden maar respectabel begin werd feitelijk ingeluid doordat hij al tijdens zijn studiedagen werd 'ontdekt' als de ideale Caramello in 'Ein Nacht in Venedig', een operette. Dat was het niveau waarop men de lichtgetimbreerde lyrische tenor destijds inschatte. Kaufmann protesteert: 'Operette wordt onderschat. Het vraagt meer van je als toneelspeler dan menig opera. Het is ook een misverstand dat iedereen zomaar operette kan zingen. Er zitten halsbrekende stukken in. Ik zal het u nog sterker vertellen: ik heb ook vandaag de dag nog enkele operettes op mijn verlanglijstje staan. Zoals "Die Fledermaus", "Der Bettelstudent" en "Die Lustige Witwe". Dan zit "Die Rose von Stambul" vol prachtige melodieën, net als "Die Blüme von Hawaii". Rudolf Schock heeft dat allemaal prachtig gedaan.'

BESCHIEDEN

Een warm pleidooi voor het hier ten lande, grotendeels in vergetelheid geraakte, lichtzinnige genre. Maar hoe oprecht is hij? Want als Kaufmann morgen een operette wil zingen, staan de theaters in de rij. 'Zo eenvoudig als u het stelt, liggen de zaken niet. Ik zou in Duitsland en Oostenrijk inderdaad die projecten kunnen verwezenlijken. Maar vandaag de dag zijn carrières internationaler georiënteerd dan vroeger, terwijl de meeste operettes sterk begrensd zijn tot het Duitse taalgebied. Ik zou die rollen dan moeten instuderen, zonder dat ik daar buiten dat taalgebied veel mee kan. Het voordeel van het internationale opera repertoire dat ik momenteel zing, van Wagner tot Verdi, Puccini, Massenet, Gounod en noem maar op, is dat je het evengoed in New York als in Parijs, Berlijn of Salzburg kunt zingen.'

Wat dat internationale repertoire betreft, werden Duitse tenoren eeuwenlang achtervolgd door het verwijt dat ze stilistisch en qua uitspraak niet Italiaans of Frans genoeg klonken. Ook Kaufmann kreeg aanvankelijk met dat vooroordeel te maken, maar hij kwam, zag en rekende ermee af. 'Dat is me gelukt door niet op te geven en steeds Franse en Italiaanse rollen te blijven zingen. Ik heb namelijk plezier in die afwisseling en wil kunnen doen waar ik zin in heb. Zo ben ik begonnen met Puccini's Cavaradossi in "Tosca". Dat ligt niet zover van Lohengrin, waarmee ik enkele jaren geleden ben begonnen. En dan zijn er nog Massenets Des Grieux en Werther en er is het verismo repertoire van de Italiaanse componisten uit de periode 1890 tot 1926: Mascagni, Cilea, Catalani, Puccini, Zandonai. Het is het repertoire van mijn laatste cd en ook het repertoire waarmee ik recent nog in Brussel op de Bühne van Bozar stond. Daar kun je lekker in opgaan. Het is pure emotie. Dat maakt het ook zwaar om te zingen, want er ligt daardoor veel druk op je stembanden. Het is echt volkomen anders technisch, dan Belcanto.'

Je hebt er slancio voor nodig, in goed Duits: Durchschlagkraft. Want na tussen de één en drie uur in zo'n geconcentreerde verismo-rol op het toneel te hebben gestaan, voel je dat echt op je stembanden.'

MACHO

Wat Kaufmann redelijk uniek maakt is dat hij doorgaat met in aanleg nog steeds lyrische partijen als Werther te combineren met dramatische Duitse heldenpartijen als Lohengrin, Parsifal en Siegmund in Wagners 'Die Walküre'. In 2011 was hij zelfs de partner van Eva-Maria Westbroek tijdens haar Metropolitan Opera debuut in New York. Volgens de wetten van de operawereld kun je dat eigenlijk niet straffeloos doen. Kaufmann, een bescheiden, innemende persoonlijkheid zonder kapesones of sterallures, wuift dat op bijna macho wijze weg. 'Je kunt een leven lang met, in essentie, zes rollen doorbrengen. Er zijn legio tenoren die dat deden. Mario Del Monaco en Alfredo Kraus om de bekendste te noemen. Maar Plácido Domingo heeft bewezen dat je met de juiste techniek ook honderden rollen kunt zingen. Weet u wat het belangrijkste is dat ik over zingen in mijn loopbaan heb geleerd? Dat je je eigen weg moet vinden. Want als ik naar iedereen had geluisterd die me dit of dat heeft verteld, zou ik nu waarschijnlijk helemaal niet meer zingen. Dezelfde rol 50 keer zingen, dat is mijn ding niet. Ik zoek de uitdaging.'

DE EEN ZIJN DOOD...

Recent moest Kaufmann het in New York overigens toch bekopen. Waar Eva-Maria Westbroek destijds bij haar 'Met'-debuut halverwege moest afzeggen wegens ziekte, zag Kaufmann zich eind april 2012 door ziekte gedwongen de 'Die Walküre'-voorstelling in New York te annuleren. Het bracht een onverwacht 'Met'-debuut van Westbroeks echtgenoot, de beroemde Wagnertenor en ster van de Bayreuther Festspiele, Frank van Aken, die toevallig in de buurt was. Kaufmann: 'Ziek worden is vervelend, maar als zanger heb je net als ieder ander mens te maken met fysieke beperkingen. Je wordt wel eens verkouden

en dan moet je soms afzeggen. Dat overkomt iedereen vroeg of laat. Ik heb mijn korte termijn verplichtingen afgezegd, maar verwacht vanaf eind mei weer terug te zijn.'

OTELLO

Het doel van de gemiddelde tenor met ambitie is doorgaans de titelrol in de opera 'Otello'. Naar eigen zeggen is Kaufmann daarnaar onderweg, waarbij zijn voortschrijdende veroveringen in het Wagnerrepertoire (Walküre, Lohengrin, Parsifal) hem steeds een stap dichterbij brengen. Ook Aeneas in Berlioz' 'Les Troyens' later dit jaar brengt hem dichterbij de heilige graal in het Italiaanse repertoire. Kaufmann verduidelijkt: 'Verdi's "Otello" natuurlijk. Want er is ook die van Rossini, eveneens niet te versmaden, maar die ben ik onderweg vergeten. Het zou nog kunnen, maar dat belcanteske, "Il barbiere di Siviglia" en de Mozartrollen, dat ligt nu achter mij. Mijn stem heeft zich ontwikkeld richting het laat negentiende-eeuwse Duits-Frans-Italiaanse repertoire. Mijn klankkleur is donkerder geworden, mannelijker. Mijn stem evolueert ook echt, ik ontdek steeds nieuwe mogelijkheden.'

Verdi's "Un ballo in maschera" en "Otello", zijn doelen voor de toekomst, maar ik schep tegenwoordig ook veel plezier in liedrecitals. Ik nam vorig jaar Schuberts "Die schöne Müllerin" op en zing tegenwoordig ook graag liedrecitals met liederen van Schubert, Schumann, Mahler of Richard Strauss.'

FLUITJE VAN EEN CENT

Dat brengt ons op de vraag wat er eigenlijk zo moeilijk is aan al die rollen. Ze zijn toch geschreven voor de menselijke stem? Waarom zou niet iedere tenor ze kunnen zingen? Kaufmann: 'Hmm, dat heeft te maken met de gemiddelde hoogte of diepte waarin een rol is geschreven. Probeer maar mee te zingen: do-re-mi-fa-sol-la-si-dooo-reeeee! Ziet u? Hoe hoger u komt, hoe lastiger het wordt. Op een gegeven moment breekt je stem. En een opera gaat per definitie voorbij dat punt waarop de gemiddelde stem breekt. Sommige rollen, zoals Arturo in "I puritani", gaan daar mijlener voorbij zelfs. Maar heel weinig mensen kunnen dat zingen. Ik kan dat thuis halen, maar in het theater moet je het op vol volume doen, omdat je tot achterin de zaal hoorbaar moet zijn. Zonder microfoon. Dat maakt het zo lastig. Dan heb je nog dat sommige rollen, met name in het verismo van Mascagni en Puccini, gemiddeld heel dicht tegen dat punt aanschuren waar normaal de mannelijke stem breekt. Dat is belastend. Otello daarentegen vraagt om het tegenovergestelde. Daar moet je juist ook erg laag zingen, maar met volle kracht. En dat is voor veel tenoren misschien nog wel moeilijker dan hoog zingen. Probeer maar eens je laagste noten te zingen en die even vol te laten klinken als je gemiddelde zangstem: ondoenlijk.'

OPWARMERTJE

Waar voor veel tenoren Siegmund in 'Die Walküre' als hoogtepunt in hun loopbaan beschouwen, ziet Kaufmann de rol als een tussendoortje. 'Het is voor mij de opmaat naar Otello. Het zijn totaal verschillende personages, maar vocaal hebben die rollen sterke overeenkomsten in dat geforceerde middenregister, waarin je met volle kracht door enorme orkestmassa's moet snijden. Otello is extra gevaarlijk omdat de emotie daarin een grotere rol speelt. Je moet daar dramatische accenten zetten

die erg veel kracht vragen. Die rol kun je namelijk alleen met huid en haar zingen en daar zit de crux. Want technisch zou ik Otello morgen kunnen zingen, maar die rol wil ik echt in mij laten rijpen. Ik denk hem eigenlijk eerst op te nemen, alvorens hem op toneel te zingen. Normaal zou je dat andersom doen, maar in dit geval lijkt dit mij een betere volgorde.'

TRISTAN

Tenzij Kaufmanns Otello-droom verloopt zoals die van Enrico Caruso, Beniamino Gigli en Franco Corelli, die het uiteindelijk niet aandurfdren voor het te laat was, zou Kaufmanns Otello-debuut wel eens binnen twee tot drie jaar kunnen plaatsvinden. Dan is de droom vervuld. Wat is dan de volgende uitdaging voor de volgende 15 jaar? Kaufmann: 'Tristan in Wagners "Tristan und Isolde". Het probleem van Tristan is de lengte van de rol. Een normaal mens zou aan het eind van de tweede akte al stuk zitten, maar dan moet het hoogtepunt nog komen: de derde akte! Daarin begint het allemaal pas echt voor de tenor. Daar staan op het verismo vooruitlopende klankuitbarstingen genoteerd. Daar mag je jezelf dan bijna veertig minutenlang in uitputten, alvorens de dood je eindelijk komt verlossen. En dan steelt Isolde vervolgens ook nog een de show met haar beroemde liefdesdood. Wagner heeft het Tristan voorwaar niet makkelijk gemaakt!'

Kaufmann zingt

Berlioz, Les Troyens

25 en 28 juni, 1, 5, 8 en 11 juli

London, ROH Covent Garden

Opernkonzert

14 juli

Linz, Domplatz

Schubert, Winterreise

18 juli

München, Nationaltheater

Strauss / Hofmannsthal, Ariadne auf Naxos

29 en 31 juli, 3, 5 en 8 augustus

Salzburg, Haus für Mozart

Bizet, Carmen

14, 17, 19 en 25 augustus

Salzburg, Großes Festspielhaus

Opernkonzert

22 augustus

Festival Castell de Perelada

Verdi, Messa da Requiem

29 augustus

Luzern, Konzertsaal im KKL

